Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2026-0000543457

Datum
22 maart 2026

Opgesteld door
[redacted]

Aan de Minister van BZK
Van Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving

nota

wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb

Aanleiding
In het PO OBDR van 26 maart a.s. bespreken wij met u het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb. Het coalitieakkoord vermeldt dat dit wordt doorgezet.

Dit wetsvoorstel bevat aanpassingen in de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) om de dienstverlening door de overheid te verbeteren, de menselijke maat hierbij te versterken en laagdrempelig contact te bevorderen. Het geeft overheidsorganisaties en de rechter meer ruimte om rekening te houden met de individuele situatie van mensen (zie een beschrijving van de (internet)consultatie versie in bijlage 1 en de bijgevoegde visual).

Aan de TK is voor Q1 2026 een brief toegezegd over de voortgang en kosten van dit wetsvoorstel.

Geadviseerd besluit:
- Instemmen met de lijn om het wetsvoorstel cf het voorstel in deze nota te trancheren en de TK hierover te informeren in de brief.

U ontvangt op korte termijn het concept voor deze brief, die gezamenlijk met JenV wordt opgesteld en mede ondertekend wordt door StasJenV. Graag lichten wij het wetsvoorstel en de beoogde hoofdlijnen van de brief alvast mondeling aan u toe.

Kern
- Grondgedachte van het wetsvoorstel is dat de overheid betrouwbaar en menselijk dient te zijn bij de uitoefening van haar taak.
- Het streven van een meer responsief bestuursrecht heeft extra urgentie gekregen met de kinderopvangtoeslagaffaire, Kamerbreed aanvaarde moties tijdens de debatten hierover en rapporten van de parlementaire enquête commissie fraudebestrijding en dienstverlening en de Staatscommissie rechtsstaat.
- Het wetsvoorstel is interdepartementaal voorbereid en in 2024 in (internet)consultatie geweest waarbij ook 60 uitvoeringstoetsen zijn uitgevoerd (zie bijlage 2). In 2025 zijn gesprekken gevoerd met grote uitvoeringsinstanties, VNG en de rechtspraak.
- De uitkomst hiervan is een aantal aanpassingen, die het wetsvoorstel beter uitvoerbaar en minder kostbaar maken door te trancheren (zie hierna onder ‘voorstel’).
- We nemen een beschrijving hiervan graag op in de Kamerbrief om de aangepaste teksten daarna in concept aan onze stakeholders voor te

leggen, zodat zij tot een bijstelling van de (financiële en uitvoerings-) gevolgen kunnen komen.

Toelichting

- We zien in de (internet)consultatie reacties en adviezen veelal steun voor de doelstellingen van het wetsvoorstel, met soms de aanmoediging om nog verder te gaan in het bevorderen van de menselijke maat.
- Het algemene beeld dat uit de uitvoeringstoetsen naar voren komt is evenwel (ook) dat vrijwel alle partijen de doelstellingen van het wetsvoorstel steunen, maar forse uitvoeringsconsequenties en extra kosten verwachten (geraamde structurele kosten 300 miljoen).
- De Awb is van toepassing op vrijwel alle overheidsbesluiten en andere handelingen richting burgers en bedrijven. Een aanpassing van deze generieke wet heeft dus per definitie grote gevolgen.
- We zien dat instanties het soms lastig vinden de kosten goed onderbouwd in kaart te brengen of soms uitgaan van onjuiste interpretaties van wat een wijziging met zich meebrengt.
- Ook met verduidelijking en aanpassing van het wetsvoorstel zal men naar verwachting de uitvoeringskosten overheidsbreed jaarlijks nog altijd op zo'n 200 miljoen euro schatten.
- Niet berekend zijn de immateriële en ook materiële baten: bijv. meer persoonlijk contact aan de voorkant voorkomt juridisering en onnodige kosten later in het proces.
- Inmiddels heeft BZK het onderzoeksbureau SEO opdracht gegeven de immateriële en materiële baten voor zowel de maatschappij in den brede als voor de overheid in kaart te brengen (onderzoek maart-juni 2026).
- Om het wetsvoorstel aan te kunnen bieden aan de ministerraad t.b.v. advisering door de Raad van State, zijn voldoende draagvlak en financiële dekking randvoorwaardelijk.
- Uitgangspunt bij aanpassing van generieke wetten en regels is dat elk departement de eigen kosten draagt. Departementen verzetten zich hiertegen en wensen financiering door BZK en JenV of een Rijksbegrotingsclaim.
- Vanuit het coalitieakkoord is 10 miljoen euro beschikbaar vanuit de post rechtsstaat vanaf 2028. Dit is bij lange na niet genoeg, afgezet tegen de ingeschatte 200 miljoen die over blijft als het gehele wetsvoorstel met aanpassingen zou worden doorgezet.

Voorstel: om het wetsvoorstel toch door te kunnen zetten adviseren wij u om het wetsvoorstel te trancheren, dat wil zeggen dat een aantal onderdelen wordt uitgesteld en in een opvolgende tranche later in procedure wordt gebracht. In de brief aan de TK kunt u hiervoor een meerjarenagenda schetsen.

In bijgevoegde visual kunt u de voorgestelde verdeling zien waarbij groen meteen wordt doorgezet en oranje later (en evt. aangepast) volgt. Zie ook in rood in bijlage 1.

Uitleg

- In de uitvoeringstoetsen zien we globaal genomen dat codificatie van jurisprudentie en minder ingrijpende onderdelen van het wetsvoorstel meestal uitvoerbaar worden geacht (meer coulance bij termijnen, aanpassing geldschulden titel, uitbreiding motiveringsplicht, codificatie jurisprudentie evenredigheidsbeginsel bij beleidsregels en boetes, burgerlus).
- Uit de reacties blijken vooral bezwaren tegen of zorgen bij meer modificerende/nieuwe elementen, zoals verplicht contact met de bezwaarmaker, uitbreiding van de hoorplicht in de primaire fase, herstel

van kennelijke fouten en de aanpassing van het evenredigheidsbeginsel naar gebonden bevoegdheden in formele wetten.

- Ons advies is nu verder te gaan met in ieder geval de aanpassing van het evenredigheidsbeginsel en zoveel mogelijk elementen van het wetsvoorstel die persoonlijk contact tussen overheid en burgers en bedrijven bevorderen, aangevuld met codificerende elementen van het wetsvoorstel die geringe kosten met zich meebrengen en waar weinig tot geen weerstand tegen bestaat.
- Ambtelijk JenV heeft - vooral op inhoudelijke gronden - bezwaar tegen de aanpassing van het evenredigheidsbeginsel. Het gaat echter om een essentieel onderdeel van het wetsvoorstel (uitvoering motie Jetten/Marijnissen, Kamerstukken II 2020/21, 35510, nr. 15), om zo meer ruimte te geven om regels buiten toepassing te laten, om te voorkomen dat een burger of bedrijf onevenredig hard wordt geraakt.
- Door dit onderdeel te handhaven blijft de 'ziel' van het wetsvoorstel behouden en wordt uitvoering gegeven aan het streven in het coalitieakkoord om de menselijke maat in het overheidshandelen te vergroten.
- CA-afspraak wettelijke verankering vergisrecht: de (internet)consultatie versie van het voorstel bevat een onderdeel "herstel van kennelijke fouten". In de internetconsultatie en de uitvoeringstoetsen is dit onderdeel kritisch ontvangen. Enerzijds werd dit onderdeel als te mager aangeduid (weinig toegevoegde waarde), anderzijds werd dit onderdeel als procedureel nodeloos ingewikkeld aangemerkt. Verder is geen sprake van een 'echt'/breder vergisrecht in de zin dat een burger bij een kleine vergissing niet in grote problemen kan komen. Ons voorstel is dus dit onderdeel nu niet door te zetten, maar de komende periode te bouwen aan iets beters. U wordt hierover separaat geïnformeerd, evenals over de relatie tussen het wetsvoorstel en de CA-afspraak het recht op begrijpelijke taal te verankeren.

+++

Bijlage 1 Wat regelt de (internet)consultatie versie van het wetsvoorstel?

Het gaat om de volgende onderwerpen die u tevens kunt zien in bijgaande visual:

1. Er wordt een nieuwe algemene bepaling ingevoegd die de overheid de instructie geeft zich dienstbaar op te stellen bij de uitoefening van haar taak en mensen hulp te bieden als zij dat nodig hebben.
2. De werking van het evenredigheidsbeginsel wordt verruimd. Er komt meer ruimte om een formele wet buiten toepassing te laten als mensen onevenredig hard getroffen worden door strikte toepassing van die wet, als het doel van de regeling ook op een andere manier kan worden bereikt. Voor lagere regelgeving bestaat die ruimte al.
3. Het wetsvoorstel maakt het eenvoudiger om kennelijke fouten te herstellen in een besluit die makkelijk zijn op te lossen, bijvoorbeeld als het gaat om een administratieve of schrijffout. Voorgesteld wordt dit onderdeel uit te stellen en te vervangen door een uitwerking van het vergisrecht.
4. Besluiten van de overheid worden begrijpelijker gemotiveerd.
5. Bij financiële beslissingen die zijn gebaseerd op gegevens die niet van de belanghebbende afkomstig zijn, met rechtstreekse gevolgen voor de directe bestedingsruimte, zal vaker contact met de belanghebbende worden opgenomen voordat het besluit wordt genomen. Voorgesteld wordt dit onderdeel uit te stellen en in aangepaste vorm later op te nemen.
6. Bij geldschulden wordt meer rekening gehouden met wat mensen zelf wel of niet kunnen doen. Als iemand geldschulden heeft, helpt de overheid

door coulanter te zijn met het treffen van een betalingsregeling en het heffen van wettelijke rente.

7. Er komt meer ruimte om een bezwaarschrift toch te behandelen als de termijn overschreden is in geval van bijzondere of persoonlijke omstandigheden.
8. Om te voorkomen dat bezwaarprocedures te formalistisch verlopen, wordt onder andere voorgesteld dat de overheid
   a. eerder recht op inzage geeft in op de zaak betrekking hebbende stukken, zodat belanghebbenden beter een afweging kan maken al dan niet bezwaar in te dienen; Voorgesteld wordt dit onderdeel uit te stellen wegens de te verwachten automatiseringsproblemen.
   b. op een besluit aangeeft hoe men in contact kan komen met een ambtenaar die je dossier kent,;
   c. bij een bezwaarschrift eerst overlegt met de bezwaarmaker over de wijze van afdoening, en
   d. bij een te laat ingediend bezwaarschrift in contact treedt om te horen of er omstandigheden zijn om het toch nog te behandelen.
9. De positie van de burger in procedures bij de bestuursrechter wordt versterkt, doordat een burger de gelegenheid kan worden gegeven zijn beroepsgronden verder te onderbouwen (de zogeheten burgerlus).

Bijlage 2 Welke stappen zijn er al gezet?

- 2021: start ontwikkeling wetsvoorstel met alle departementen, 9 grote uitvoeringsinstanties, medeoverheden en Rijksbrede programma's zoals Werk aan uitvoering
- 2022: beleidsbrief naar Kamer 'Acties kabinet bevorderen menselijke maat'
- 2023: voorontwerp wetsvoorstel in pre-consultatie bij stakeholders + inspraak sessie met burgers
- 2024: wetsvoorstel in (internet)consultatie en gelijktijdig uitvoeringstoetsen
- Eind 2024: 60 uitvoeringstoetsen en 155 consultatiereacties binnengekomen
- 2025: gespreksronde met VNG, UWV, SVB, DUO, CAK, IND, Belastingdienst, Toeslagen, Douane en de rechtspraak.
- September 2025: BZK-congres 'Wet versterking waarborgfunctie Awb: naar meer menselijke maat in het bestuursrecht' (bezocht door 200 professionals die werken bij uitvoeringsinstanties, medeoverheden en ministeries).